

УДК 338.1:303.7

*I. Ю. Крижановська,
аспірант, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв*

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ РОЗВИТКУ РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

*I. Kryzhanovs'ka,
postgraduate, Mykolaiv national agrarian university*

METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE ASSESSMENT OF AGRICULTURAL MARKET

У статті зосереджено увагу на розвитку ринку сільськогосподарської продукції. Мотивована необхідність розвитку ринку як запоруки добробуту населення країни. Також вказано на доцільність розгляду розвитку ринку сільськогосподарської продукції як розвитку його окремих складових та їх зв'язків. Розглянуто основні методичні підходи до оцінки розвитку ринку сільськогосподарської продукції. Узагальнено їх зміст та можливість застосування. Акцентовано увагу на інфраструктурі ринку. Описано основні методи оцінки розвитку ринку сільськогосподарської продукції, застосування яких дає можливість комплексно оцінити його розвиток, виявити тенденції розвитку, вплив факторів внутрішнього і зовнішнього середовища, а також розробити перспективну модель формування та розвитку ринку сільськогосподарської продукції.

The article focuses on the development of agricultural markets. Motivated the information about need for market development as a prerequisite for the welfare of the population. Also indicated the necessity to consider the development of agricultural markets as the development of its individual components and their relationships. The main methodological approaches to the assessment of the market for agricultural products. Overview of its content and the ability to use. Attention is focused on the infrastructure of the market. The basic methods of assessment of agricultural markets, the use of which makes it possible to comprehensively assess its progress, identify trends, the impact of factors internal and external environment, and develop promising model of the formation and development of agricultural market.

Ключові слова: *ринок сільськогосподарської продукції, інфраструктура, метод, оцінка, аналіз, стійкий розвиток, модель.*

Key words: *the market of agricultural products, infrastructure, method, evaluation, analysis, sustainable development, model.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Одним із головних питань в розвитку ринку сільськогосподарської продукції в Україні на даний час є формування прозорих каналів просування товару від виробника до кінцевого споживача на вигідних умовах для всіх учасників процесу. Важливою умовою формування і розвитку ефективного функціонування ринку сільськогосподарської продукції виступає наявність повноцінної його інфраструктури, яка виконує функції розподілу, нагромадження, маркетингову, комунікаційну тощо.

Якісна інфраструктура була б здатна забезпечити скорочення витрат сільськогосподарської продукції, підвищити її якість, сприяти формуванню ринкових цін.

На даний час в Україні має місце нестабільна цінова ситуація на аграрному ринку через недостатній розвиток його інфраструктури зокрема, цивілізованих прозорих каналів просування сільськогосподарської продукції від виробника до кінцевого споживача на вигідних для всіх учасників процесу умовах, стабільних зв'язків у ланцюгу “виробник – оптовик – роздрібний продавець – споживач”. Тому дослідження стану та розвитку ринку сільськогосподарської продукції є надзвичайно актуальним для всіх учасників ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти оцінки стану та розвитку ринку сільськогосподарської знайшли своє відображення в працях багатьох вітчизняних вчених та науковців, зокрема П. Саблука, О.Гудзинського, М. Куницької-Ляш, Т. Лозинської, І.Червена, М.Куліша, П.Гайдучького, В. Месель-Веселяка, В. Гречкосія., І. Гурова та ін. Проте кожен з вчених досліджував дану проблематику в основному одним (найкращим на його погляд) методом.

Постановка завдання. Дослідження методичних аспектів стану та розвитку ринку сільськогосподарського призначення. Формування комплексу методів, їх змісту, послідовності та доцільності використання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інфраструктура ринку сільськогосподарської продукції – це систематизована сукупність суб'єктів

господарювання, метою діяльності яких являється забезпечення зв'язків між окремими аграрними ринками, що стимулюють вільний рух продукції, підтримують постійний процес існування сфери аграрного виробництва та отримання доходу від цієї діяльності або збільшення його для інших суб'єктів [1, с. 18]. Це сукупна діяльність, яка охоплює весь ланцюг просування продукції від товаровиробників до покупців і містить: транспортування, зберігання, сортування, та всі напрямки торгівлі. Тому, для оцінки стану та розвитку ринку сільськогосподарської продукції необхідно проаналізувати всі головні його складові.

Методик дослідження стану і розвитку ринку сільськогосподарської продукції можна включати методи дослідження, які враховують вплив факторів зовнішнього й внутрішнього середовища, всю сукупність елементів системи функціонування підприємств-виробників в сільському господарстві, їхню специфіку й взаємозв'язки, а також дозволяють синтезувати їх, досліджувати як єдине ціле в системі «виробник-покупець» [2].

Якщо говорити про комплексну характеристику ринкових процесів та явищ, то в першу чергу, на нашу думку, необхідно зосередитись на кон'юктурі ринку, яка формується під впливом сукупності чинників і умов. Це, в свою чергу вимагає постійного моніторингу ринкової ситуації. Зокрема, для проведення дослідження доцільно було б застосовано специфічні методи кон'юнктурного аналізу, що базуються на якісних оцінках ринкової ситуації, одержаних експертним шляхом [3,4].

Методики дослідження формування та розвитку ринку сільськогосподарської продукції можна розглядати як сукупність методів, що дозволяють оцінити його сучасний стан. Дана методика дослідження включає формування внутрішнього й зовнішнього факторів середовища, які прямо або опосередковано впливають на функціонування та розвиток ринку сільськогосподарської продукції в сучасних умовах; оцінку ефективності функціонування елементів інфраструктури ринку сільськогосподарської продукції; дослідження стану та розробка напрямів державного регулювання формування та розвитку ринку сільськогосподарської продукції; формування моделі стратегічного розвитку; розробку загальної методики оцінки ефективності формування та розвитку ринку сільськогосподарської продукції.

Основою ситуаційного аналізу є вивчення зовнішнього середовища, що сприяє ефективності підприємництва в аграрній сфері, мета якого – дослідження та оцінка комплексу зовнішніх і внутрішніх факторів, що існують, проблем та прийомів їхнього подолання.

Правильний вибір істотних факторів має велике значення, з точки зору практики, для об'єкту дослідження, так як впливає на ступінь достовірності отриманих результатів.

Основні критерії що мають вплив на оцінку ефективності стану аграрного ринку є наступні: динаміка форм власності, зміна кон'юкттури ринку, політика державної підтримки та інші чинники зовнішнього середовища.

Критерії досліджуваного напрямку мають ґрунтуватись на певних класифікаційних ознаках.

В сучасних умовах економічні дослідження ґрунтуються на загальнонаукових методах, використовуваних у теоретичних і емпіричних дослідженнях: аналіз-синтез, індукція-дедукція, аналогія, моделювання й інші, які доповнюватимуться методами аналізу ситуації, маркетинговими методами дослідження, оцінки аспектів господарювання, методами оцінки ризиків, прогнозно оцінки.

Дослідження розвитку ринку сільськогосподарської продукції включає і дослідження механізмів формування і функціонування його інфраструктури, оскільки останні чинники мають значний вплив ефективність його функціонування. Дослідження даної роботи включають: ступінь збалансованості ринку (співвідношення попиту і пропозиції); тенденції його формування та розвитку; масштаби операцій що здійснюються на ринку; рівень комерційного ризику; рівень продовольчої безпеки.

Для повноцінного дослідження стану ринку сільськогосподарської продукції, на нашу думку, доцільно використовувати наступні методи економічних досліджень:

1. Методика визначення стійкості сільськогосподарських підприємств.

Побудова пріоритетного ряду виробників аграрної продукції за ступенем стійкості виробництва. Для оцінки економічної стійкості підприємства необхідна відповідна інформаційна база. Такою базою можуть бути звіт про фінансові результати діяльності і баланс – підсумковий синтетичний документ про склад засобів діяльності підприємства та джерела їхнього формування в грошовій формі на початку та наприкінці звітного періоду, а також звіт про основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств [5].

Умовою стійкого розвитку аграрних підприємств в цілому є його ефективна господарська діяльність, спрямована на забезпечення власного виживання, стабільності, розвитку й наближення до визначених цілей. Таким чином, одним з основних чинників економічної стійкості аграрних підприємств повинен стати механізм, який би відслідковував використання поставлених завдань у довгостроковій перспективі [6].

2. Індексний метод.

Оцінка ступеня залежностей результативних показників зміни обсягів виробництва й реалізації аграрної продукції від цінової політики держави. Вплив екстенсивних (кількість вироблених товарів і наданих послуг, чисельність зайнятих в сільському господарстві) та інтенсивних (дефлятор ВВП та індекс цін, продуктивність праці) чинників на обсяг валового внутрішнього продукту, а також на обсяг виробленої продукції за основними видами економічної діяльності [7].

3. Графічний метод.

Визначення тенденцій розвитку складових ринку сільськогосподарської продукції, вибір єдиної (правильної) стратегії виробництва й реалізації продукції, механізмів стабілізації та розвитку. За допомогою графіків більш глибоко вивчають склад і динаміку явищ, а також взаємозв'язки між ними. Даний метод ефективно використовувати для аналізу показників діяльності бірж [8, с. 41]:

- сума укладених угод на біржі (за окремі дні торгів, місяці, роки);
- відношення суми укладених угод на біржі до суми вартості запропонованих на торги товарів;
- питома вага біржового обороту в загальному оптовому обороті;
- вартість запропонованих на торги товарів.

4. Оцінка ризиків.

Вибір єдиної (правильної) стратегії виробництва й реалізації продукції, механізмів стабілізації та розвитку. Оцінка рівня ризику є найбільш складним і відповідальним моментом, оскільки саме від її результатів залежать подальші дії підприємства. В першу чергу необхідно встановити перелік ризиків, які є найбільш реальними. Зміст даної процедури поділяють на два основних етапи.

По-перше, необхідно визначити перелік тих ризиків, зниження яких залежить безпосередньо від підприємства (наприклад, ризик втрати майна через недотримання умов зберігання і умов виробництва).

По-друге, необхідно визначити ризики зовнішні, рівень яких не залежить від особливостей функціонування підприємства (наприклад, ризик змін законодавства). Ці ризики не можуть бути усунені, проте вони піддаються мінімізації.

5. Метод матриці координат.

Класифікація виробників і торгових підприємств за показниками ефективності ведення їх комерційної діяльності. Аналіз з урахуванням напрямку діяльності, її ефективності у часовому просторі.

6. Методи прогнозування.

Розробка перспективи розвитку інфраструктури ринку сільськогосподарської продукції. Перспектива розвитку розробляється як для ринку в цілому, так і для окремих його складових з урахуванням минулих періодів діяльності, можливих помилок, несприятливих ситуацій, впливу внутрішніх та зовнішніх факторів.

7. Метод парних порівнянь.

Парне порівняння являє собою процедуру встановлення уподобання об'єктів при порівнянні всіх можливих пар та подальше упорядкування об'єктів на основі результатів порівняння. Визначення зовнішніх і внутрішніх прогнозів.

Основною метою застосування вказаних вище методів дослідження розвитку ринку сільськогосподарської продукції є забезпечення стабільного виробництва та реалізації продукції, підвищення її якості, формування безперебійних поставок, урахування всіх можливих факторів впливу.

Дана характеристика дозволяє найбільш повно й точно проаналізувати стан ринку сільськогосподарської продукції, виявити тенденції, розробити модель розвитку на перспективу.

Висновки. Використання вище вказаних методів і методичних підходів у дослідженні формування та розвитку ринку сільськогосподарської продукції дає можливість комплексно оцінити їх розвиток, виявити тенденції розвитку, вплив факторів внутрішнього і зовнішнього середовища, а також розробити перспективну модель формування та розвитку ринку сільськогосподарської продукції.

Література.

1. Червен І.І. Розвиток та підвищення ефективності інфраструктури регіонального ринку аграрної продукції / І.І. Червен, І.Г. Гуров, В.В. Гречкосій: Монографія.-КП Миколаївська обласна друкарня. –2008. – 218 с.
2. Куницька-Іляш М.В.. Формування та розвиток оптових ринків сільськогосподарської продукції в Україні: дис. на здобуття наукового ступеня кандидата ек.наук: 08.00.03/Куницька-Іляш Марта Василівна.–Львів.,2012.–189 с.
3. Саблук П. Т. Розвиток інституцій удосконалення механізму реформування аграрного сектору економіки / П. Т. Саблук // Економіка АПК. — 2010. — № 10. — С. 3-10.
4. Месель-Веселяк В. Я. Організаційно – економічні умови розвитку аграрного виробництва в Україні/ В. Я. Месель-Веселяк // Економіка АПК. – 2010. – № 9. – С. 3-12.
5. Алімова Э.Т. Выявление факторов, обеспечивающих экономическую устойчивость предприятий / Э.Т. Алімова // Вестник Астраханского государственного технического университета. Серия «Экономика». – 2010. – № 1. – С. 89 – 91.
6. Лункіна Т.І. Забезпечення економічно стійкого розвитку сільськогосподарських підприємств на основі інтенсифікації виробництва / Т.І. Лункіна. – Дизайн і поліграфія. – 2011. – 192 с.
7. Гайдучкий П.І. Формування та розвиток аграрного ринку / П.І. Гайдучкий// Економіка АПК. – № 3. – 2004. – С. 4 – 14.
8. Гречкосій В.В. Функціонування аграрної біржі / В.В. Гречкосій, І.Г.Гуров // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – №2. – 2003. – С. 21 – 24 .

References.

1. Cherven, I.I. Gurov, I.G. and Grechkosij V.V. (2008), Rozvytok ta pidvyshhennja efektyvnosti infrastruktury regional'nogo rynku agrarnoi' produkciij [Developing and improving the efficiency of infrastructure regional agricultural market], KP Mykolai'vs'ka oblasna drukarnja, Mykolaiiv, Ukraine.
2. Kunyc'ka-Iljash M.V. (2012), "Formation and development of wholesale markets of agricultural products in Ukraine" , Abstract of Ph.D. dissertation, Economics and Management of National Economy, Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnology name S.Z. Gzhytsky, Lviv, Ukraine.
3. Sabluk, P. T. (2010), "Development institutions to improve the mechanism of reforming the agricultural sector", Ekonomika APK, vol. 10, pp. 3-10.
4. Mesel'-Veseljak, V. Ja. (2010), "Organization - economic conditions of agricultural production in Ukraine", Ekonomika APK, vol. 9, pp. 3-12.
5. Alimova, Je.T. (2010), " Identifying the factors that ensure the economic sustainability of the enterprises", Jekonomika, vol. 1, pp. 89-91.
6. Lunkina, T.I. (2011), Zabezpechennja ekonomichno stijkogo rozvytku sil'skogospodars'kyh pidpryjemstv na osnovi intensyfikacii' vyrobnyctva [Ensuring economically sustainable development of agricultural enterprises through intensification of production], Dydzajn i poligrafija, Mykolaiiv, Ukraine.
7. Gajduc'kyj, P.I. (2004), " Formation and development of the agricultural market", Ekonomika APK, vol.3, pp. 4-14.
8. Grechkosij, V.V. and.Gurov, I.G. (2003) "The functioning of agricultural exchange", Visnyk agrarnoi' nauky Prychornomor'ja, vol. 2, pp. 21-24.

Стаття надійшла до редакції 19.10.2014 р.

ТОВ "ДКС Центр"